

บทความวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้ง ของชาวอีสาน*

FACTOR AFFECTING THE CULTURAL INHERITANCE ON OUTDOOR PERFORMANCE OF ISAN PEOPLE

วุฒิฐกรณ์ สุนทรกิจจารักษ์

Wutthakorn Sunthonkitcharak

ธนิศร ยืนยง

Thanisorn Yuenyong

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Pathumthani University, Thailand

E-mail: Sayaporn.may@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน 2) เปรียบเทียบการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน 3) เสนอแนวทางในการการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน เป็นวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ ประชากรเป้าหมาย ได้แก่ ประชาชนในจังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัด ละ 96 คน สุ่มแบบบังเอิญ จำนวน 384 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ผู้ที่มีบทบาทและหน้าที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมอีสาน จำนวน 26 คน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว วิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ การวิเคราะห์การถดถอย และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านศาสนาและความเชื่อ ด้านเครือข่าย ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา ด้านความสัมพันธ์ในชุมชน ด้านภูมิศาสตร์ และด้านประวัติศาสตร์ ตามลำดับ 2) ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยพื้นฐานในพื้นที่ ได้แก่ อายุ สถานภาพในจังหวัด ด้านเศรษฐกิจ ด้านความสัมพันธ์ในชุมชน และด้านเครือข่าย ในทิศทางบวก ส่งผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมการ

* Received September 23, 2021; Revised January 14, 2022; Accepted August 3, 2022

แสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ควรส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้ง สร้างการรับรู้ให้เกิดความภาคภูมิใจ พร้อมทั้งการอนุรักษ์ การคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน

คำสำคัญ การสืบทอดวัฒนธรรม การแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน

Abstract

The objectives of this study were: 1) to examine culture inheritance on outdoor performance of Isan people, 2) to investigate factors affecting culture inheritance related to outdoor performance of Isan people, 3) to compare culture inheritance on outdoor performance of Isan people. The research methodology was mixed method. The population of the study consisted of 384 people living in Khon Kean, Mahasarakham, Chiyapoom, and Kalasin, 96 people per province. The 26 persons who had role and function related to Isan culture were interviewed by analyzing conclusive data. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, one-way ANOVA, and multiple regression. The results revealed that 1) level of culture inheritance on outdoor performance of Isan people as a whole were at very much level. When considering each aspect, all of them were at very much level and could be organized respectively by mean from high to low included religious and belief, network, economic, education, community relation, geographic, and history. 2) The comparison of culture inheritance on outdoor performance of Isan people as classified by personal data showed that people with different gender, age, marital status, and occupation had no difference. However, people with different domicile and status in the area showed difference in culture inheritance on outdoor performance with statistically significance of .05. 3) It suggested that government and local government should promote the importance of outdoor performance culture, create awareness to be pride, promote conservation and preservation of outdoor performance culture, praise honor and award.

Keywords: Culture inheritance, outdoor performance, Isan people

บทนำ

การสืบทอดวัฒนธรรมเป็นกระบวนการสืบสานผ่านวิถีชีวิตของชุมชนและสังคมที่แสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การแสดงออกในรูปแบบของการดำรงชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี และความเชื่อ ซึ่งถือว่าเป็นมรดกของชุมชน และสังคมที่สั่งสมมาอย่างยาวนาน ซึ่งต้องมีการอนุรักษ์ และสืบทอดทางวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่ต่อไป การสืบทอดทางวัฒนธรรม (cultural inheritance) เป็นกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาของมนุษย์เพื่อที่จะรักษาอัตลักษณ์ของแบบแผนของความคิด ความเชื่อ วิถีทาง และแนวปฏิบัติของตนเองไว้ โดยอาศัยกระบวนการในการ สืบทอดทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีลักษณะเป็นการไหลเวียนอย่างต่อเนื่องกันไปอย่างไม่รู้จบ การสืบทอดทางวัฒนธรรม ประกอบด้วยแนวคิด (concept) รูปแบบ (form) เนื้อหา (content) และวิธีการ (method) ที่ใช้ในการสืบทอดวัฒนธรรม การสืบทอดทางวัฒนธรรมพิจารณาได้เป็น 3 มิติ คือ มิติบุคคล (human) เป็นการสืบทอดทางวัฒนธรรมจากบุคคลกลุ่มหนึ่ง ไปยังบุคคลอีกกลุ่มหนึ่ง มิติพื้นที่ (space) เป็นการสืบทอดทางวัฒนธรรมจากสถานที่หนึ่ง ไปยังสถานที่อีกที่หนึ่ง มิติเวลา (time) เป็นการสืบทอดทางวัฒนธรรมจากช่วงเวลาหนึ่งไปยังอีกช่วงเวลาหนึ่ง (ณัฐรัฐวัฒน์ สุทธิโยธิน, 2556) การสืบทอดวัฒนธรรมไทยจึงมีความสำคัญยิ่งต่อการรักษาอัตลักษณ์ของความเป็นไทย ซึ่งจะแสดงออกถึงวิถีความเป็นไทยทั้งด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ รวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับ การถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง เพื่อให้วัฒนธรรมได้ดำรงอยู่ในสังคมต่อไป อย่างไรก็ตาม การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมย่อมมีช่องว่างระหว่างวัยเกิดขึ้น ระหว่างคนรุ่นเก่า และคนรุ่นใหม่ที่มีมุมมองแตกต่างกัน (ประภัสสร โพธิ์ศรีทอง, 2558) กล่าวว่า มุมมองเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของคนต่างวัยยังมีช่องว่าง ดังนั้น จึงต้องคิดว่าจะมีวิธีใดที่จะสามารถลดช่องว่างในการมองวัฒนธรรมลงได้โดยการหาวิธีการที่เหมาะสมกัน ทั้งบุคคลที่เป็นผู้ใหญ่กับเด็กรุ่นใหม่ที่มีมองว่าวัฒนธรรมมีคุณค่าแต่มีความล้าสมัยและไม่น่าสนใจ

จากที่กล่าวไว้ข้างต้น ภาวะของโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันส่งผลให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้เกิดการเผยแผ่อย่างรวดเร็วไร้เขตแดน และสามารถเข้าถึงได้ทุกระดับ มีผลต่อการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริโภคสื่อของชาวอีสาน โดยวัฒนธรรมอีสานนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของความเฉพาะตัวในภูมิภาคภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีส่งผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาว เพื่อศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสานแต่ละจังหวัดพื้นที่การศึกษา ตลอดจนนำผลที่ได้มาเป็นแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสานสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน
2. เพื่อเปรียบเทียบการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน
3. เพื่อเสนอแนวทางในการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากร คือ ประชากรที่เข้าร่วมชมการแสดงกลางแจ้ง หรือปรากฏตัวอยู่ในบริเวณพื้นที่ขณะทำการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดกาฬสินธุ์ รวบรวมกลุ่มตัวอย่างจังหวัดละ 96 คน รวมเป็น 384 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

สำหรับการหากลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างไว้ดังนี้ เนื่องจากประชากรมีขนาดใหญ่และไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ดังนั้นขนาดตัวอย่างสามารถคำนวณได้จากสูตรไม่ทราบขนาดตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

1. ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยพบเจอขณะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม 4 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดกาฬสินธุ์ เก็บกลุ่มตัวอย่างจังหวัดละ 96 คน ทั้งหมด 384 คน

2. ทำการสัมภาษณ์จำนวน 26 ท่าน ใน 4 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งแบ่งเป็น ผู้นำท้องถิ่น/ผู้นำชุมชน จังหวัดละ 2 ท่าน จำนวน 4 จังหวัด รวมเป็น 8 คน ผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวกับวัฒนธรรมชาวอีสาน จังหวัดละ 2 ท่าน จำนวน 4 จังหวัด รวมเป็น 8 คน และประชาชนทั่วไป จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดละ 3 คน รวมเป็น 6 คน ส่วนจังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดละ 2 คน รวมเป็น 4 คน ซึ่งคัดเลือกเป็นแบบเจาะจง ส่วนประชาชนทั่วไป ทำการสุ่มตัวอย่างง่าย โดยการจับสลาก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ภูมิลำเนาเกิด สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และสถานภาพในจังหวัด

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลองแจ้ของชาวอีสาน

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลองแจ้ของชาวอีสาน

แบบสัมภาษณ์ ทำการสัมภาษณ์ จำนวน 26 คน ใน 4 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งแบ่งเป็น ผู้นำท้องถิ่น/ผู้นำชุมชน 8 ท่าน ผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวกับวัฒนธรรมชาวอีสาน 8 ท่าน และประชาชนทั่วไป 10 ท่านเป็นเป็นลักษณะปลายเปิด เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการสืบทอดวัฒนธรรมกลองแจ้ของชาวอีสาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับการคำนวณค่าสถิติต่างๆ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง การแสดงกลองแจ้ และพื้นที่ใช้ในการทำการแสดงกลองแจ้ โดยหาค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)
2. วิเคราะห์ระดับการสืบทอดวัฒนธรรมของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ 4 จังหวัดที่กำหนดไว้ โดยหาค่าเฉลี่ย (mean : $\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation : S.D.) และแปลความหมายของค่าเฉลี่ย มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale)
3. การเปรียบเทียบระดับการสืบทอดวัฒนธรรมของประชากร จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) เพื่อทำการเปรียบเทียบการสืบทอดวัฒนธรรมของประชากร จำแนกตามเพศ ใช้การวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว (one-way analysis of variance) โดยการทดสอบค่าเอฟ (F-test) เพื่อทำการเปรียบเทียบการสืบทอดวัฒนธรรมของประชากร จำแนกตาม อายุ ภูมิลำเนาเกิด สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และสถานภาพในจังหวัด เมื่อพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยจึงทำการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการเชฟเฟ (Scheffe' method) และการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการทดสอบการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (multiple regression analysis : MRA) การวิเคราะห์การถดถอย (regression analysis) และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (correlation analysis) และข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการบันทึกข้อมูลและถอดเทปซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยวิธีจัดระบบข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบ

สร้างสรุป ซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์จะเป็นข้อความบรรยาย ซึ่งได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และการจดบันทึก

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way analysis of variance) การเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe' method) การวิเคราะห์ข้อมูลด้านการทดสอบการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (multiple regression analysis : MRA) และการวิเคราะห์การถดถอย (regression analysis) และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (correlation analysis)

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลแบ่งเป็น เพศ อายุ ภูมิภาคเกิด สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และสถานภาพในจังหวัด ของผู้ที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน จำนวน 384 คน เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 237 คน คิดเป็นร้อยละ 61.7 และเพศชาย จำนวน 147 คิดเป็นร้อยละ 38.3 จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20-30 ปี จำแนกตามภูมิภาคเกิด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อาศัยอยู่จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามสถานภาพสมรส พบว่า สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ สถานภาพสมรส จำแนกตามอาชีพ พบว่า อาชีพส่วนใหญ่ของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ รับจ้าง/ลูกจ้าง จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ 10,001-20,000 บาท และเมื่อจำแนกตามสถานภาพในจังหวัด พบว่า สถานภาพในจังหวัดของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ ประชาชน/พลเมือง

2. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านศาสนาและความเชื่อ ด้านเครือข่าย ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา ด้านความสัมพันธ์ในชุมชน ด้านภูมิศาสตร์ และด้านประวัติศาสตร์ จากการสัมภาษณ์ สรุปผลได้ว่า “ประวัติศาสตร์มีอิทธิพลต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งอย่างยิ่งเพราะการรับรู้ดังกล่าวสามารถสร้างความรู้สึกร่วม การเป็นเจ้าของร่วมกันของประชาชนในท้องถิ่นได้”

3. การวิเคราะห์การสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด 5 ด้าน

โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม รองลงมาคือ ด้านการถ่ายทอดความรู้ ด้านการทำงานด้านภูมิปัญญา ด้านเข้าร่วมการสืบทอดการแสดงหมอลำ ด้านการถ่ายทอดผ่านคนในครอบครัวและชุมชน ด้านเข้าร่วมการจัดประกวดวรรณกรรมท้องถิ่น ด้านร่วมดำเนินงานประเพณีท้องถิ่น ด้านการปฏิบัติจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำรงชีวิต และด้านร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงาน

4. สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

4.1 ประชากรที่มีภูมิสำเนาเกิดและสถานภาพในจังหวัด ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน 2 ข้อ คือ ภูมิสำเนาเกิดและสถานภาพในจังหวัด ส่วนเพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

4.2 ปัจจัยส่งผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน ปัจจัยพื้นฐานในพื้นที่ ด้านประวัติศาสตร์ ด้านภูมิศาสตร์ ด้านการศึกษา และด้านศาสนาและความเชื่อ ไม่มีผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอย พบว่า ด้านเศรษฐกิจ ด้านความสัมพันธ์ในชุมชน และด้านเครือข่าย ในทิศทางบวก ส่งผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. มีการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ในระดับท้องถิ่นมากยิ่งขึ้นเพื่อสร้างการรับรู้เกี่ยวกับความภาคภูมิใจที่เกิดขึ้นในอดีตสืบเนื่องมาปัจจุบัน พร้อมทั้งมุ่งเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ การคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมท้องถิ่น และความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของท้องถิ่น

2. มีการส่งเสริมการกระจายรายได้ให้เกิดขึ้นภายในท้องถิ่นอย่างยั่งยืนผ่านกระบวนการสืบทอดวัฒนธรรมของท้องถิ่น ตลอดจนมิให้มีการดำเนินงานที่อาจจะส่งผลกระทบต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกิจกรรมนั้น โดยอาจสำรวจความต้องการดังกล่าวผ่านการทำแบบสอบถาม หรือการลงพื้นที่เพื่อทำการสอบถาม สัมภาษณ์กลุ่มดังกล่าว

3. มีการประกอบกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นในสังคมเพื่อเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ในชุมชนให้เกิดขึ้น ตลอดจนก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน กระทั่งนำไปสู่การเป็นเครือข่ายทางสังคมเกิดขึ้นในพื้นที่นั้น ๆ

4. ประชาชนในท้องถิ่นเห็นความสำคัญของการเป็นสมาชิกในสังคมนั้น ๆ โดยสร้างความสามัคคีและการตระหนักรู้ในหน้าที่ของการเป็นสมาชิกของสังคมในการคงไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมท้องถิ่น ฯลฯ

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการศึกษาผู้วิจัยสามารถอภิปรายได้ ดังนี้

1. ผลจากการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านศาสนาและความเชื่อ ด้านเครือข่าย ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา ด้านความสัมพันธ์ในชุมชน ด้านภูมิศาสตร์ และด้านประวัติศาสตร์ จากผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าศาสนาและความเชื่อยังคงอยู่กับชาวอีสาน และส่งต่อสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น วัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งจึงต้องการสวดแทรกเนื้อหาพื้นบ้านและประวัติศาสตร์เพื่อให้การแสดงนั้นมีคุณค่าทางวัฒนธรรมเพื่อการสืบสานวัฒนธรรมให้คงอยู่สืบไป สอดคล้องกับ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม กรณีศึกษากลุ่มก่องปูจา บ้านวังหม้อ ตำบลตันธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยสรุปได้เป็น 2 ประเด็น (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง, 2551) คือ 1) กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุน และต้องมีการสร้างจิตสำนึก สร้างพลัง สร้างโอกาส สร้างมูลค่าเพิ่ม สร้างความรู้สึกร่วม และสร้างเครือข่าย 2) กระบวนการบริหารจัดการวัฒนธรรมชุมชนในการอนุรักษ์ พบว่า การสืบทอดวัฒนธรรมควรเริ่มจากครอบครัว เพราะเป็นพื้นฐานในการปลูกฝังจิตสำนึกให้เยาวชนมีความรักและหวงแหน สืบทอดประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงาม ทั้งนี้ จากการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน สามารถอภิปรายเป็นรายด้านได้ ดังนี้

1.1 ด้านประวัติศาสตร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า ประชาชนมีความรู้สึกว่าได้มีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของท้องถิ่น เนื่องจากบรรพบุรุษได้ปลูกฝังจากรุ่นสู่รุ่น ในความเป็นเจ้าของท้องถิ่นบ้านเกิด และยังให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดประวัติศาสตร์ ดังที่เห็นประจักษ์ อย่างเช่นวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้ง ซึ่งทั้งคนรุ่นเก่ารุ่นใหม่ในอีสานให้ความสำคัญอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิทยา สายหู ที่กล่าวว่าความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของของประชาชนในหมู่บ้าน หรือสังคมนั้น ๆ เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการหล่อหลอมสิ่งต่าง ๆ ร่วมกันเป็นประเพณี วัฒนธรรม อันส่งผลต่อกันด้วยการสืบทอด ยึดถือกันมา ตลอดจนการมีประวัติศาสตร์ร่วมกันยังก่อให้เกิดความคิด ความเชื่อ มีการกระทำที่ร่วมกันเป็นแบบแผนอีกด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่มนุษย์ร่วมกันสร้างขึ้นจากเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ปรากฏดังกาลเวลานั้น ๆ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับการดำเนินชีวิตประจำวันนั่นเอง (พิทยา สายหู, 2539)

1.2 ด้านภูมิศาสตร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า ประชาชนคิดว่าการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งนี้จะสร้างความภูมิใจแก่ชาวภาคอีสานได้ ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์เป็นปัจจัยที่ช่วยให้เกิดความรู้สึกร่วม การเป็นหนึ่งเดียวกันของคนในพื้นที่นั่นเอง

ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรสนับสนุนโดยอาศัยความรู้สึกร่วมของคนในพื้นที่ และความเป็นอีสานประกอบกับเรื่องราวด้านภูมิศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระมหาอภิชาติ ธมมาภินนโท กล่าวว่า การคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมเกิดจากการที่ประชากรที่มีภูมิศาสตร์เดียวกัน อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกันย่อมเกิดการถ่ายทอดผ่านคนในชุมชน ในครอบครัว และมีการปฏิบัติตามวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิต หรือวิถีการดำเนินชีวิต ฉะนั้น กล่าวได้ว่า ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์เป็นปัจจัยที่ช่วยให้เกิดความรู้สึกร่วม การเป็นหนึ่งเดียวกันของคนในพื้นที่นั่นเอง (พระมหาอภิชาติ ธมมาภินนโท, 2559)

1.3 ด้านเศรษฐกิจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า ประชาชนคิดว่า วัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ท้องถิ่น จะช่วยให้เกิดการกระจายรายได้ขึ้นภายในท้องถิ่น/ชุมชน อีกทั้ง ประชาชนที่มีความพร้อมหรือได้เปรียบทางเศรษฐกิจจะมีแนวโน้มในการเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าผู้ที่ไม่มีความพร้อม ดังนั้น เมื่อกิจกรรมการแสดงกลางแจ้งเกิดขึ้น ก็จะมีการท่องเที่ยวในพื้นที่เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจในพื้นที่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Yang, Li ว่ากิจกรรมที่สร้างขึ้นเกี่ยวกับการกระตุ้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์ต่าง ๆ วัฒนธรรมดั้งเดิมจะก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้ อีกทั้งยังสามารถส่งเสริมการเติบโตของวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมซึ่งการท่องเที่ยวดังกล่าวจะต้องมีการกำหนดแผนการได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อวัฒนธรรมดั้งเดิมนั่นเอง (Yang, Li.,2007)

1.4 ด้านการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า การศึกษาเป็นไปเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ ของท้องถิ่นเกี่ยวกับวัฒนธรรมแสดงกลางแจ้ง เพื่อไปสู่การพัฒนา วัฒนธรรมกลางแจ้งอย่างมีคุณค่า ดังนั้นการศึกษาจะช่วยให้บุคคลทราบข้อมูลเชิงลึกของ วัฒนธรรมการแสดงต่างๆ ก่อให้เกิดการต่อยอดความสนใจด้านวัฒนธรรมและนำไปสู่การสืบทอดวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ฐิติรดา เปรมปรี ว่า การเผยแพร่ข่าวสาร การกระจายองค์ความรู้การศึกษาต่าง ๆ จะช่วยให้เกิดการกระจายข่าวสารในหลากหลายรูปแบบ โดยจะก่อการส่งเสริมการร่วมมือในกิจกรรมนั้น ๆ ได้จากการรับรู้/การศึกษา (ฐิติรดา เปรมปรี, 2558)

1.5 ด้านศาสนาและความเชื่อ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า ประชากรมีความคิดว่า วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการบูชา มีความจำเป็นที่จะต้องยึดถือปฏิบัติ สืบทอดกันมา เพื่อขวัญกำลังใจของชาวอีสาน ความเชื่อยังมีอิทธิพลต่อแนวความคิดในการ สืบทอดวัฒนธรรมอย่างยิ่ง หากกิจกรรมการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งมีความ สดคล้องกับความเชื่อและศาสนาที่บุคคลนั้นยึดถือก็จะทำให้เกิดการร่วมมือในกระบวนการ ดังกล่าวได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับผลงานของ Tylor ที่กล่าวถึงวัฒนธรรมว่าเป็นสิ่งที่มีความ ซับซ้อนอันเกี่ยวข้องกับความรู้ ความเชื่อ อย่างมีอิทธิพลต่อคนในสังคม ฉะนั้น ปัจจัยด้านความ

เชื่อและศานานี้จึงมีอิทธิพลต่อการสืบวัฒนธรรมกลางแจ้ง เนื่องจากมีพื้นฐานแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและศานานันมีการปลูกฝังให้ได้รับการถ่ายทอดแก่สมาชิกหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง (Taylor, E. J., 1993)

1.6 ด้านความสัมพันธ์ในชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นในภาคอีสานส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์ขึ้นในชุมชนจากการเข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมภายค่านิยมทางสังคมที่สมาชิกมีส่วนร่วมกัน ดังนั้น แสดงให้เห็นว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม และบุคคลในสังคมมีอิทธิพลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน ซึ่งคนอีสานนั้นให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่ม พบปะญาติ มิตร สหาย ไม่ว่าจะเป็นช่วงเทศกาล งานบุญต่างๆ สอดคล้องกับผลงานของ Houston and Thit ซึ่งกล่าวว่า ค่านิยมทางสังคมหนึ่ง ๆ มักจะทำให้สังคมได้มีกิจกรรมร่วมกัน และมีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ในส่วนนี้เองจะเป็นปัจจัยช่วยส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์ขึ้นในชุมชนจากการเข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมภายค่านิยมทางสังคมที่สมาชิกมีส่วนร่วมกัน (Houston, M.J., & Thill, J.V., 1995)

1.7 ด้านเครือข่าย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า มีการคิดว่าการสร้างเครือข่ายผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งนี้จะทำให้บุคคลที่มีความชอบเหมือนกันมาพบเจอกัน และทำให้มีปฏิสัมพันธ์มากยิ่งขึ้น และเครือข่ายจะทำให้เกิดการชักจูงเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม ฉะนั้น จึงจะมีอิทธิพลต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนได้ ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องอาจจะสำรวจลักษณะของประชาชนในท้องถิ่นที่มีความสนใจดังหรือมีความสามารถพิเศษเฉพาะด้าน แล้วนำไปสู่การจัดกิจกรรมโดยกิจกรรมนั้น ๆ เพื่อนำไปสู่การเข้าไปมีส่วนร่วม ตลอดจนเป็นการสร้างเครือข่ายทางสังคมให้เกิดขึ้นภายในกิจกรรมการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้ง สอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ความเป็นเครือข่าย การร่วมกันทำงานสามารถทำให้งานมีความเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ตลอดจนพบว่า กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นมีส่วนในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการงานวัฒนธรรมของผู้นำชุมชนอีกด้วย

2. ผลจากการศึกษาพบว่า การสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม รองลงมาคือ ด้านการถ่ายทอดความรู้ ด้านเข้าร่วมการสืบทอดการแสดงหมอลำ ด้านการทำงานด้านภูมิปัญญา ด้านการถ่ายทอดผ่านคนในครอบครัวและชุมชน ด้านเข้าร่วมการจัดประกวดวรรณกรรมท้องถิ่น ด้านร่วมดำเนินงานประเพณีท้องถิ่น ด้านร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงาน และอันดับสุดท้าย คือ ด้านการปฏิบัติจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำรงชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธีรา อะทะวงษา ทำการวิจัยเรื่อง การสืบทอดวัฒนธรรมการฟ้อนสาวไหมและแนวทางการพัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์บริการการตลาดเพื่อสังคม

(สุธีรา อะทะวงษา, 2560) พบว่า การพัฒนารูปแบบและทักษะการฟ้อน การสอนและการฝึกอบรมเป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาความรู้ที่ให้ผลในเชิงประจักษ์ ส่วนแนวทางการพัฒนาการฟ้อนให้เป็นผลิตภัณฑ์บริการการตลาดเพื่อสังคมนั้นชุมชนควรมีการจัดตั้งกลุ่มช่างฟ้อนขึ้นและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการกลุ่มโดยมีการแสดงฟ้อนเป็นผลิตภัณฑ์บริการการตลาดเพื่อสังคมในการเผยแพร่วัฒนธรรมการฟ้อนของท้องถิ่นให้ดำรงอยู่สืบไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการสรุปผลการศึกษา และการอภิปรายผล การวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีสาระดังนี้ ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยครั้งนี้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ด้านประวัติศาสตร์ ในการร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมมีจำเป็นต้องหาความเชื่อมโยงระหว่างบรรพบุรุษของผู้เข้าร่วมกิจกรรมเนื่องจากอาจจะสร้างความรู้สึกอึดอัดกับผู้ที่ไม่มีบรรพบุรุษที่เคยทำงานเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้ง 2) ด้านภูมิศาสตร์ คิดว่าที่ตั้งของการแสดงในแต่ละครั้ง ควรมีความสะดวกต่อการเดินทางมารับชมวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้ง ฉะนั้น ควรจัดให้มีการตกแต่งสถานที่ที่บ่งบอกถึงความเป็นตัวตนของจังหวัดนั้น ๆ อย่างชัดเจน เพื่อสร้างความดึงดูดแก่นักท่องเที่ยว 3) ด้านเศรษฐกิจ ควรมีการก่อให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินงานสำรวจข้อมูลเชิงลึก เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน และเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชนโดยใช้ศิลปวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสานที่มีอยู่เป็นฐานรากในการพัฒนาท้องถิ่นต่อไป 4) ด้านการศึกษา ควรให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการแสดงกลางแจ้งในภาคอีสาน แก่คนรุ่นใหม่ ในการแสดงกลางแจ้งในภาคอีสานของคนรุ่นใหม่ยังไม่ค่อยเป็นที่น่าสนใจนัก ฉะนั้น อาจส่งเสริมกิจกรรมดังกล่าวด้วยการจัดประกวดให้มีรางวัลที่น่าสนใจ หรือมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเยาวชนในท้องถิ่น เป็นต้น 5) ด้านศาสนาและความเชื่อ ประชาชนมีความเชื่อในทางไสยศาสตร์ พิธีกรรมบูชา ภูตผี และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ดังนั้นจึงควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำกิจกรรมการสืบทอดวัฒนธรรมมาผสานเข้ากับกิจกรรมทางศาสนา หรือความเชื่อของคนในพื้นที่ เพื่อสร้างความศรัทธาให้เกิดขึ้น 6) ด้านความสัมพันธ์ในชุมชน มีการทำกิจกรรมร่วมกับคนในท้องถิ่นเพื่อช่วยให้ท้องถิ่นมีความเป็นหนึ่งเดียวมากยิ่งขึ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ของคนในชุมชนให้มากยิ่งขึ้น ตลอดจนให้มีกิจกรรมที่สามารถสร้างความสามัคคีแก่คนในท้องถิ่นได้ 7) ด้านเครือข่าย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการสร้างความเป็นเครือข่ายกับผู้อื่นนอกท้องถิ่น เพื่อสร้างความ

ตระหนักรู้ในการสร้างเครือข่าย อันจะมีผลต่อการดำเนินงานแบบบูรณาการอย่างมีประสิทธิภาพ การสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ด้านเข้าร่วมการจัดประกวดวรรณกรรมท้องถิ่น การเข้าร่วมการจัดประกวดวรรณกรรมท้องถิ่น เช่น นิทานพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน ปริศนาคำทาย ควรส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการประกวดวรรณกรรมท้องถิ่น เช่น นิทานพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน ปริศนาคำทาย โดยมีรางวัล ประกาศเกียรติคุณ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น วัฒนธรรมจังหวัด เพื่อเป็นแรงจูงใจ และเป็นขวัญกำลังใจให้ผู้เข้าประกวดในการเข้าร่วมในครั้งต่อไป 2) ด้านเข้าร่วมการสืบทอดการแสดงหมอลำ การร่วมสืบสานวัฒนธรรมภูมิปัญญาหมอลำกับการประกวดวงหมอลำสร้างสรรค์ ควรมีการส่งเสริมให้มีการประกวดวงหมอลำอย่างสร้างสรรค์เพื่อเป็นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสืบสาน และเผยแพร่แก่คนรุ่นใหม่ต่อไป 3) ด้านการทำงานด้านภูมิปัญญา ควรจัดให้มีการส่งเสริมการทำหน้าที่ หรือการเข้าไปมีบทบาทในกิจกรรมด้านภูมิปัญญาเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างกัน 4) ด้านการถ่ายทอดความรู้ ควรจัดให้มีกิจกรรมที่ผู้ที่มีความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านวัฒนธรรมได้แสดงศักยภาพ และเผยแพร่องค์ความรู้ดังกล่าวแก่ผู้อื่นในท้องถิ่นผ่านการประชาสัมพันธ์ การอบรม การสอน ฯลฯ 5) ด้านร่วมดำเนินงานประเพณีท้องถิ่น ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับกระบวนการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งการวางแผนการดำเนินงานประเพณีท้องถิ่นนั้นประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย ไม่มีความซับซ้อน 6) ด้านร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงาน ควรจัดให้มีการส่งเสริมกระบวนการตัดสินใจ โครงการ กิจกรรมต่างๆ ระหว่างประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการส่งเสริมให้การบริหารงาน การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 7) ด้านการถ่ายทอดผ่านคนในครอบครัวและชุมชน ครอบครัวควรเป็นคลังองค์ความรู้เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดจากคนในครอบครัวเป็นอันดับแรก และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านคนในครอบครัวและชุมชน โดยการบอกเล่า บอกกล่าว จากรุ่นสู่รุ่น 8) ด้านการปฏิบัติจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำรงชีวิต โดยการร่วมสร้างสรรค์การเล่น การร้องรำทำเพลง เพื่อผ่อนคลาย และสร้างความสัมพันธ์ต่อกันภายในชุมชน จนเป็นการละเล่นและเพลงพื้นบ้าน ที่ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการส่งเสริมการละเล่นท้องถิ่น การสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นได้แม้จะไม่ได้มีการจัดกิจกรรมที่จำเพาะขึ้น แต่ให้เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตของชาวอีสาน ด้วยเห็นผลดังกล่าวจะทำให้วัฒนธรรมของชาวอีสานนั้นจะอยู่กับชาวอีสานไปชั่วลูกชั่วหลาน 9) ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม ควรจัดให้มีการประกวดเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น จัดให้มีการแต่งกายย้อนยุคที่ถูกต้อง เหมาะสมตามวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เคยเป็นมาแต่ในอดีต และมีการให้ความรู้ ถึงความสำคัญของการอนุรักษ์วัฒนธรรมในท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ อันทรงคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ อารงรักษาไว้แก่คนรุ่นหลังสืบไป

เอกสารอ้างอิง

- ชนาวี ดลรัฐ และคณะ. (2560). การสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมบุญสงกรานต์ เพื่อพัฒนาการศึกษาตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา. วารสารชุมชนวิจัย, 1(3), 95-109.
- ชาลี ถาวรานุรักษ์. (2534). สุทธิศาสตร์การบริหารวัฒนธรรมปัจจุบันและอนาคต. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ศรีสกาลาดพร้าว.
- จิตรดา เปรมปรี. (2558). การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นประเพณีรำผีฟ้าเพื่อส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ. สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา : กรุงเทพฯ.
- ณัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิน. (2556). การสืบทอดทางวัฒนธรรม (Cultural Inheritance) ที่ประสบความสำเร็จ. สืบค้นเมื่อ 4 ธันวาคม 2562, จาก <http://nattawats.blogspot.com/2013/04/cultural-inheritance.html>.
- เบญจวรรณ นาราจักร. (2551). เอกสารประกอบการสอน (ปรับปรุงครั้งที่ 2) วิชา 418 212 ประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาอีสาน. ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เบญจมาศ ณ ทองแก้ว และคณะ. (2550). ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในตำบลคันธุลี จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารวิจัยการพัฒนาพื้นที่ 9(2), 106-121.
- ประภัสสร โพธิ์ศรีทอง. (2558). โลกาภิวัตน์กับการจัดการวัฒนธรรม. สืบค้นเมื่อ 6 ธันวาคม 2562, จาก <http://www.oknation.net/blog/thaitourismsociety/2013/10/04/entry-1>.
- พระมหากษัตริย์ ธรรมาภินันโท (จันลาโสม). (2559). มิติทางวัฒนธรรมของการพัฒนาสู่ความเข้มแข็งของชุมชน : กรณีศึกษา ชุมชนบ้านหนองช้าง ตำบลหนองช้าง อำเภอสามชัย จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 9(2), 126-141.
- วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง. (2552). การอนุรักษ์และการจัดการมรดกวัฒนธรรม (Cultural Heritage Conversation and Management). กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง. (2551). รายงานวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม กรณีศึกษากลุ่มก่องปู้จา บ้านวังหม้อ ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. ลำปาง.
- สุธีรา อะทะวงษา. (2560). การจัดการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. วารสารสมาคมนักวิจัย. 22(1), 137-149.
- เสาวภา ไพทยวัฒน์. (2538). พื้นฐานวัฒนธรรมไทย : แนวทางอนุรักษ์และการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, หน่วยงานศึกษานิเทศก์.

เอื้องฟ้า ถาวรรักษ. (2555). การอนุรักษ์ สืบทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้านชาวกะเหรี่ยง “รำตง” อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี. กาญจนบุรี : สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี.

Houston, M.J., & Thill, J.V. (1995). Marketing. (2 nd ed.). London: McGraw-Hill.

Taylor, E. J. (1993). Factors Associated with Meaning in Life Among People with Recurrent Cancer. Oncology Nursing Forum, 20(9), 1399-1407.

Yang, Li. (2007). Planning for Ethnic Tourism: Case Studies from Xishuangbanna, Yunnan, China. Ontario, Canada: University of Waterloo.